

Posthistorisk skriftserie (ca 270 böcker och häften) har ca 3000 svenska orter fått viktiga slumpvis valda avsnitt av sin posthistoria dokumenterad. Gotland, Småland, Öland, Västergötland, Dalsland, Värmland och Östergötland samt delar av Skåne har hittills redovisats med exempel på olika slags incidenter i relationerna mellan posten och allmänheten eller posten och dess anställda.

TELEGRAM

210

Förlagan tillverkad år 1991
Detta är kopia nr

Inledning

En cirkulär från poststyrelsen, daterad sjunde februari 1877, berättar om inrättning av ett nytt nät av poststationer på Gotland och alla hade blivit inrättade den 1 januari 1878. De nya ställorna var kort livade och fick inte vara poststationer både dag och natt.

KORTLIVAD POST

PÅ GOTLAND

Erik Lindgren

Andra förbättrade upplagan
Med tack till Stig Högström
för mycket värdefull hjälp

Inledning

Ett cirkulär från poststyrelsen, daterat själva julafton 1877, berättar om indragning från det följande nyåret av 41 poststationer. Av dessa låg 20 på Gotland och alla hade blivit inrättade den 1 januari 1874. De fick således en så kort livstid som fyra år. Fyra gotländska poststationer hade dragits in tidigare.

Denna anhopning av kortlivade gotländska poststationer har väckt intresse hos ortstämpelsamlare filatelister men tyvärr också förorsakat spekulation och till och med förfalskningar. Men låt oss i denna uppsats bortse från avigsidorna och i stället ägna oss litet åt den kulturhistoria som man kan gräva fram i de dokument som berättar om poststationernas tillkomst och avveckling och om kampen för att få behålla dem eller få dem åter.

Den 1 januari 1874 inrättades inte mindre än 46 poststationer på Gotland som en följd av 1873 års riksdagsbeslut om att kronobrevbäringen skulle skiljas från jordbruket. Det innebar att postverket skulle ta över ansvaret för att det särskilda distributionsnätet för tjänsteposten skulle fungera. På Gotland hade kronobrevbäringen sedan 1825 haft en form som skilde sig från fastlandets. På landshövdingen baron Cederströms föranstaltande hade nämligen inrättats en s k lantpost mellan Visby och samtliga pastorat inom länet. I Visby fanns då Gotlands enda postkontor. Med lantposten skulle befordras såväl landskansliets och andra myndigheters tjänstebrev som enskildas brev.

Med lantposten, som alltså omfattade kronobrevbäring jämte privatkorrespondens, befordrades post en gång i veckan fram och åter mellan Visby och landsbygden. Portot för privata brev var en skilling banko inom norra häradet och två skilling banko inom södra häradet, en avgift som tillföll postinspektorn i Visby. Organisationen fungerade så att posten befordrades genom pastoratets försorg och varje pastorats post avlämnades i prästgården. Där tog

pastorn hand om den och ankomna privatbrev delades vanligen ut påföljande söndag efter avslutad gudstjänst i kyrkan såväl i moderförsamlingen som i annexförsamlingen, dit breven togs med av kyrkoherden. Brev som skulle sändas från pastoratet, lämnades till prästgården och skickades därifrån till Visby.

Genom tillkomsten av postkontor i Slite, Ljugarn och Burgsvik 1852 byggdes ett postnät upp i postverkets regi mellan Visby och dessa platser, utökat senare genom tillkomsten av fasta postanstalter i Fårösund, Klintehamn, Hemse (Högby), Ronehamn och Katthammarvik. Det var först när kronobrevbäringen upphörde som det gotländska distributionsnätet i postverkets regi blev mera finmaskigt.

I det följande kommer jag inte att berätta om alla de 46 poststationer som tillkom 1874 utan blott om dem som blev kortlivade. Mönstret var ganska likartat och i många fall inskränker jag avsnitten till poststationsföreståndarnas namn och något om postlinjen dit. När det finns underlag berättar jag också om glädje och besvikelser i anslutning till tillkomsten och avvecklingen. Poststationerna presenteras i bokstavsordning. För att man skall kunna använda häftet som referens utan att behöva läsa allt, har jag ansett det nödvändigt att i vissa avsnitt upprepa uppgifter om t ex postförarens namn och lönefrågor.

Sällskapet Poste Gutensis anordnade år 1975 Frimärkets Dag i Dalhem för att fira 150-årsminnet av inrättandet av den gotländska lantposten. En minnespoststämpel, eller som det då hette, en tillfällig datumstämpel, kom till användning.

Alskog

1874-01-01--1877-12-31

1938-05-01--1960-09-30

Skolläraren Oscar Lindgren blev föreståndare för poststationen i Alskog med 75 kr i årsarvode. Posten kom dit via en linje från Hemse via Österlings länsmansboställe och Garda. I Hemse hade en postexpedition inrättats den 1 april 1863 med namnet Högby, ändrat fyra år senare till Hemse. En postexpedition var på den tiden likställd med ett postkontor från kundernas synpunkt. De olika termerna under skilda tider för fasta postanstalter kan synas svåra att förstå. Den som är intresserad av en redogörelse för detta kan läsa om det i häftet "Posthistoria från Skurups kommun".

För befordran av posten på delsträckan mellan Hemse och Österlings träffades avtal med Petter Lindgren i Hemse med 50 öre milen i ersättning och för sträckan mellan Österlings och Ljugarn via Garda och Alskog med fjärdingsmannen Oskar Hallin i Stånga. Även han fick 50 öre milen enligt kontraktet.

Skollärare Oscar Lindgren fick sitt årsarvode höjt till 150 kr genom ett beslut av poststyrelsen den 23 april 1874. Motsvarande höjning gällde föreståndarna för alla 1874 års poststationer som blir redovisade i denna uppsats. En gemensam framställning den 14 december 1874 från Oscar Lindgren och sju andra poststationsföreståndare om att få högre ersättning på grund av viss nattjänstgöring avsågs av poststyrelsen den 5 februari. Motivet för avslaget uppgavs vara baserat "å den ringa posttrafik i övrigt som synes vid stationerna förekomma".

Genom tillkomsten av lantbrevbäring på Gotland drogs poststationen i Alskog in med 1877 års utgång. Postnamnet skulle emellertid återuppstå den 1 maj 1938 för att åter upphöra den 30 september 1960. Bakom tillkomsten i "modern tid" låg en kommunalstämma i Alskogs folkskola den 10 april 1936. Då tillsattes en kommitté med tre ledamöter vilka lyckades få gehör för stämmans önskemål. Efter poststationens andra indragning betjänas området av en av de tre lantbrevbärare som utgår från Ljugarn.

Ardre

Från Westerby inrättades vid 1874 års ingång en postförling med gående bud två gånger i veckan till Ardre. Arbetskarlen Lars Söderström fick ett kontrakt om postförlingen på den kvartsmillånga sträckan med 10 öre i ersättning per tur. I Ardre inrättades samtidigt en poststation med komminister Johan Löthberg som föreståndare. Hans årsarvode på 50 kr höjdes till 150 kr enligt poststyrelsens beslut den 23 april 1874.

Postförlingen till Ardre från Westerby drogs in i oktober 1876. Posten till Ardre befordrades därefter en gång i veckan på linjen Ljugarn-Katthammarsvik.

Ardres poststation låg i Mulvalds komministerboställe, något som många sockenbor inte var belåtna med. Kommunalnämnden ansökte den 21 april 1877 "om rättelse däruti, till exempel att de brev och handlingar som angår socknen måtte få på ett belägligt ställe avlämnas för att i behörig tid kunna bliva expedierade".

I remissvaret till poststyrelsen ansåg tf postmästaren i Visby att det "vore lämpligt att poststationen i Ardre indroges samt pastor och kommunen finge hålla lösväska med poststationen i Ljugarn, där de kunde få hämta posten två gånger i veckan". Det ansågs rimligtvis vara bättre än att ha en poststation med utväxling bara en gång i veckan.

Poststyrelsen beslöt den 7 maj 1877 att poststationen i Ardre skulle dras in med september månads utgång och postmästaren i Visby skickade den 2 juni ett bevis om att Johan Löthberg blivit uppsagd från befattningen som poststationsföreståndare. Vid indragningen av poststationen gjordes med landskansliets goda minne en ändring av postförlingen. Linjen mellan Ljugarn och Katthammarsvik, där det var postförling en gång i veckan, drogs in och i stället utsträcktes postförlingen till två turer i veckan mellan Kräklingbo och Katthammarsvik. Johan Nilsson, Nygårds i Kräklingbo, som sedan den 2 december 1872 hade ett kontrakt om denna postförling med 90 kr i ersättning per tur, fick nu börja tjäna 180 kr i veckan genom fördubblat uppdrag åt postverket. Däremot blev postförlaren Olof Lindström, Rammunds i Gammelgarn uppsagd från sin befattning som postförlare mellan Ljugarn och Katthammarsvik.

Atlingbo

I ett brev den 17 maj 1873 till poststyrelsen med planer inför omorganisationen vid lantpostens upphörande föreslog landskansliet i Visby bl a att till den redan befintliga postlinjen Visby-Klintehamn skulle i Stenkumla anknytas en gående postförling till Wall och Atlingbo. Det blev nu inte gångpost men med 1874 års ingång fick fjärdingsmannen Per Wahlgren i Hogrän ett kontrakt om postförling med häst och åkdon på linjen Stenkumla-Wall-Atlingbo med ersättning av 198 kronor per år räknat. Skolläraren Johan Reinhold Lindahl antogs till föreståndare för den poststation som samtidigt öppnades i Atlingbo. Det årsarvode på 50 kr som han tillerkändes från början, höjdes till 150 kr genom poststyrelsens beslut den 23 april 1874. Poststationen drogs in med 1877 års utgång och en lantbrevbärare fick svara för socknens postservice i kombination med det av socknen utsedda kommunombudet, kyrkoherde C Ihre.

1874-01-01--1877-12-31

Barlingbo

1878-11-01--1960-07-31

En åkande post mellan Visby och Roma, som inrättades med 1874 års ingång, tog med posten till den samtidigt öppnade poststationen i Barlingbo. Där var mamsell Carolina Bergvall föreståndare. Hon blev uppsagd på hösten 1877, eftersom poststationen drogs in med 1877 års utgång. Arbetena med järnvägen Visby-Hemse hade kommit långt och man förutså möjligheterna att flytta poststationen till järnvägsstationen. Detta kunde emellertid inte samordnas med att lantbrevbäring infördes, men den 1 november 1878 öppnades en förenad post- och järnvägsstation i Barlingbo med stationsmästaren Algot Kullberger som ansvarig också för postservice. Samtidigt drogs poststation Gotlands Dalhem in och en lantbrevbäring från Barlingbo betjänade både Dalhem och Hørsne socknar.

Bäl

1880-04-01--1881-06-30

1902-05-25--1960-07-31

Med en ålder av 2 $\frac{1}{4}$ år under sin första period tillhör poststationen i Bäl gruppen av Gotlands mest kortlivade. Den inrättades den 1 april 1880 för justering av det drygt två år tidigare uppbyggda lantbrevbäringsnätet. I ett fyra foliosidor långt brev till poststyrelsen den 9 februari 1880 redovisade postmästare Johan August Lindqvist i Visby hur lantbrevbäringslinjen Tingstäde-Gothem "visat sig vara allt för besvärlig till följd av dess längd". Flera andra skäl talade för postmästarens förslag att dra in både den linjen och linjen Duss-Fole samt poststationen i Othem och postföringen Othem-Slite. I stället ville han inrätta gångpost mellan Duss och Tingstäde, en poststation i Bäl samt lantbrevbärningar mellan Bäl och Gothem, Bäl och Hejnum samt mellan Slite och Othem. Sedan poststationsförestandare Olof Rundquist i Othem erbjudit sig att sänka sitt årsarvode från 200 till 150 kr beslöt poststyrelsen att poststationen i Othem skulle vara kvar men att postmästarens förslag skulle antas med vissa andra justeringar på grund av synpunkter från landskansliet.

Som ett resultat inrättades sålunda poststationen Bäl den 1 april 1880. Fanjunkare M F Gahne i Gute blev dess förestandare med 100 kr i årsarvode. Man kan hävda att den nya organisationen inte var tillräckligt genomtänkt. Den fick göras om efter ett par år, då poststationen i Bäl drogs in för tillämpning den 1 juli 1882 i samband med att poststationerna i Källunge och Gothem återinrättades.

Mårten Nyberg fick då ett kontrakt om postföring mellan Gute och Gothem intill 1882 års utgång och därefter för hela sträckan mellan Tingstäde och Gothem. Om vissa detaljer vid avvecklingen av poststationen i Bäl skrev poststyrelsen följande i sitt brev till postmästaren i Visby den 21 april 1882:

"Efter verkställd indragning vid nästa juni månads utgång av poststationen i Bäl har Postmästaren att till vederbörande avdelningar härstädes inleverera och behörigen redovisa de inventarier och effekter som blivit sist omfördälda poststation tilldelade."

Det innebar bland annat att datumstämpel och sigill blev skickade till Stockholm.

Med järnvägens tillkomst återuppstod poststationen i Bäls stationshus den 25 maj 1902 med stinsen Lars Petter Alfred Hoffman som ansvarig. Den fick bestå i drygt 58 år.

Tingstäde—Bäl.							
(Vintern.)							
(Från den 2 april 1880.)							
T. F.	—	8,30	0,6	Tingstäde poststation	O. L.	6,15	—
T. F.	9,15	9,15	0,8	Riddare länsmanboställe i Hejnum	O. L.	5,30	5,30
T. F.	10,15	—	1,4	Bäls poststation (Gute)	O. L.	—	4,30
—							
Tingstäde—Bäl.							
(Sommar.)							
O. L.	—	12,30	0,6	Tingstäde poststation	S. Th.	3,0	—
O. L.	1,15	1,15	0,8	Riddare länsmanboställe i Hejnum	S. Th.	2,15	2,15
O. L.	2,15	—	1,4	Bäls poststation (Gute)	S. Th.	—	1,15

1874-01-01--1878-10-31

Dalhem

Mellan Visby och Ljugarn fanns en postföring med en tur i veckan via Dalhem och Kräklingbo. Den utsträcktes till två turer i veckan med 1874 års ingång i båda riktningarna och en poststation inrättades i Dalhem med skolläraren Jakob Nikolas Dahlgren som förestandare. Dennes årsarvode på 75 kr fördubblades genom poststyrelsens generella beslut den 23 april 1874.

På grund av förväxling med Dalhem i Kalmar län fick den gotländska poststationen prefixet Gotlands tillagt med 1876 års ingång. Indragningen av poststationen Gotlands Dalhem gjordes inte vid årsskiftet 1877/1878 utan sköts upp till den 31 oktober 1878. Kunderna hänvisades då till poststationen i Barlingbo. Den öppnades i järnvägsstationen. I Barlingbo hade funnits en lantpoststation 1874-1877.

Långt senare skulle Dalhems-borna få en poststation på närmare håll genom tillkomsten av den förenade post- och järnvägsstationen i Hässelby den 25 maj 1902, där järnvägsman Alfred Nyberg ansvarade för posten. Även den poststationen fick prefixet Gotlands, tillagt den 1 mars 1907. Poststationen drogs in den 1 april 1991.

Under tiden januari - oktober 1878 var poststationen Gotlands Dalhem utgångspunkt för en lantbrevbäringslinje till Hörsne, men linjen ändrades att utgå från Barlingbo, när denna poststation åter öppnades i samband med indragning av poststationen Gotlands Dalhem.

Skolläraren Johan Gottberg blev med 75 kr i årligt arvode antagen till föreståndare för poststationen i Eista när den öppnades vid 1874 års ingång. Liksom kollegerna vid de andra nya poststationerna fick han ersättningen höjd till 150 kr genom poststyrelsens beslut den 23 april 1874. Hans försök den 27 maj 1874 att få ännu mer på grund av natttjänstgöring misslyckades.

När poststationen drogs in vid 1877 års utgång blev Johan Gottberg utsedd till kommunombud. Därmed var han den förmedlande länken mellan lantbrevbäraren och de sockenbor som denne inte kom i kontakt med under turen. Någon ersättning för sysslan som kommunombud betalades inte av postverket. Lantbrevbäringen utgick från Burge vid linjen Visby-Vamlingbo i en sväng över Levide och Eista till Sproge.

Johan Gottberg var naturligtvis inte nöjd med att ha blivit degraderad till ett oavlönat kommunombud. I ett brev till poststyrelsen den 11 maj 1878 påtalade han att breven blev försenade i jämförelse med förhållandena under de fyra år då poststationen funnits. Han menade också att postverkets intressen inte hade tagits till vara när lantbrevbäraren anställdes. Bara en spekulant hade anmält sig till kronolänsmannen när denne lät kungöra att lantbrevbärare skulle tillsättas. Gottberg skrev: "Hade däremot entreprenadauktion skett här på stället, skulle anbuden blivit mycket gynnsammare." Han föreslog att poststationen skulle återinrättas och erbjöd sig att vara föreståndare med 100 kr i årsarvode.

Vid remissbehandlingen visade postmästare Johan August Lindqvist i Visby att den påtalade förseningen av posten var av organisatorisk art, lätt att avhjälpa. Poststyrelsen lät inte framställningen föranleda någon åtgärd, men mindre än tre år senare tog kommunalstämman i Eista upp frågan på nytt. Man gick nu samman med den nordliga grannsocknen Fröjel med en framställning om att "en mindre poststation med ansvarig föreståndare måtte ånyo anordnas i Eista". Med en kalkyl visade man att postverket skulle kunna minska de totala kostnaderna något genom övergång från enbart lantbrevbäring till en poststation i förening med vanlig postföring.

En ny utredning visade att om lantbrevbäringen drogs in, skulle postförbindelsen mellan Eista och Sproge socknar och länsmannen i området, som bodde i Hemse socken, bli mindre fördelaktig. Myndigheternas post var alltså viktigare än privatpersonernas. Sedan länsstyrelsen uttalat sig för avslag beslöt poststyrelsen den 19 september 1881 att framställningen skulle lämnas utan åtgärd.

Ett nytt försök gjordes efter kommunalstämman den 26 oktober 1889, då med kontraktsprosten Alfvegren som primus motor, men även det rann ut i sanden genom poststyrelsens beslut den 3 december 1889. Drygt nio år senare blev frågan ventilerad vid den ordinarie kommunalstämman den 24 mars 1899. Utredningen blev grundligare denna gång och omfattar 49 foliosidor i postens centralarkiv. På postinspektörens framställning beslöt poststyrelsen den 15 maj 1903 att poststationen inte skulle återinrättas men att man med indragning av de dåvarande postföringarna Hemse - Burge - Klintehamn med två veckoturer och Hemse - Burge - Eista med en veckotur skulle inrätta lantbrevbäring med tre turer i veckan på en nio och en tolv kilometer lång lantbrevbäring. Dessa sträcktes på så sätt att "såväl Burge som Eksta socknar beredas fördelen av direkt postutväxling tre gånger i veckan med de orter, som i administrativt och kommersiellt avseende för dem utgöra närmaste centralpunkt, nämligen Burge med Hemse och Eksta med Klintehamn".

Den dittillsvarande entreprenören för postföringen, Lars Hederstedt i Lindarve, blev uppsagd och nya kontrakt tecknades om lantbrevbäring. Oskar Elias Lindqvist fick svara för linjen Hemse-Burge och Karl Adolf Åberg för linjen Klintehamn-Eksta. Som framgår av texten hade socknens namn nu börjat skrivas Eksta i stället för Eista, som namnet tecknades när poststationen hade inrättats. Under en övergångstid skrev man Ejsta.

Den 4 februari 1905 skrev Eksta kommunalnämnds ordförande Petter Hansson till poststyrelsen och begärde att få en poststation inrättad inom socknen. Han framhöll bland annat att kommunen räknade 600 invånare och att det var svårt för allmänheten att avhämta sina paket och postanvisningar från Klintehamns poststation. De lokala instanserna tillstyrkte, något som postinspektör Adolf Malmgren framhöll i sin slutredovisning till poststyrelsen den 22

april 1905, men han ansåg sig sakna skäl att tillstyrka bifall. Motiveringen var att lantbrevbärarens frimärksförsäljning varit ringa och att den beräknade uppbörden vid en eventuell poststation i Eksta skulle understiga kostnaderna för postföringen och avlöningen till föreståndaren med 120 kr om året. Poststyrelsen beslöt vid föredragning den 28 april 1905 att framställningen inte skulle föranleda till vidare åtgärd. Några datumstämpelavtryck med gravvyn EKSTA kom inte att hamna i filatelisternas album och de få märken som har avtrycket EISTA anses vara mycket värdefulla.

Endre

1874-01-01-1877-12-31

På delsträckan Visby-Dalhem av karrpostföringslinjen via Kräklingbo till Ljugarn anställdes Carl Hallin i Råkarve som postförare en gång i veckan från 1874 års ingång. Han fick en krona milen. På vägen till Dalhem passerade han Endre, där en poststation inrättades den 1 januari 1874 med vice pastor J L Ehrenström som föreståndare. Hans årsarvode på 75 kr dubblades genom poststyrelsens beslut den 23 april 1874. Men liksom många av kollegerna på ön fick han ta emot en uppsägning på hösten 1877, eftersom poststationen drogs in med 1877 års utgång.

En lantbrevbäring från Visby till Dalhem blev till en början ersättningen för poststationen, men från november 1878 inrättades i stället lantbrevbäringslinjen Barlingbo-Follingbo-Endre. Petter Rosendahl blev ansvarig för denna linje, men redan i december sade han upp sig för tillämpning från april 1879. Postmästare Lindqvist i Visby skrev i sin anmälan till poststyrelsen att Rosendahl "visat sig för befattningen mindre lämplig" och föreslog "att nytt anbud å lantbrevbäringsens bestridande antingen å linjen Barlingbo-Follingbo-Endre eller Visby-Endre och Visby-Follingbo infordras".

Efter svar från poststyrelsen infordrade postmästaren anbud på de olika alternativen genom kungörelse i stadens båda tidningar, i länets allmänna kungörelser samt genom uppläsning från kyrkornas predikstolar. Det blev bara fem anbud totalt och poststyrelsen stannade för att inrätta en

lantbrevbäring från Visby till Follingbo och en från Sylfaste till Endre enligt ett av postmästaren under mellantiden framkastat förslag. Han hade nämligen fått veta att en hållplats skulle inrättas vid Sylfaste gård i Follingbo socken, där vägen mellan Follingbo och Endre korsade järnvägen. Till lantbrevbärare på den sistnämnda linjen antogs kronofjärdingsmannen Anders Pettersson, som alltså blev den som fick sörja för Endre-bornas brevkontakt med omvärlden. Han vandrade två gånger i veckan mellan Endre prästgård och Sylfaste. På hållplatsen tog han emot Endres postväska från Visby och där lämnade han också den återgående postväskan från prästgården. Han ersättning för detta blev 50 öre i veckan. I Sylfaste inrättades långt senare en poststation. När den öppnades den 1 september 1911, var Oscars-frimärken på upphällningen, något som lett till att brev och frimärken, som stämplats i Sylfaste under dess första år, värderas högt. Poststationen i Sylfaste drogs in den 31 juli 1960.

1. *All Fjärdingsmannen Anders Pettersson*
 2. född i *Endre församling af Kronob. län den 7de år 1825,*
 3. eger *medborgerligt förtroude,* *kristendomskunskap*
 4. och är *att begagna H. H. Nuttvard*
 5.
 6.
 7. *värder härmed på begäran intygadt*
 8.
 9. *Endre den 30 Januari 1879 / J. L. Ehrenström*
v. Pastor

Fjärdingsmannen och lantbrevbäraren Anders Petersson hade som så många andra smålänningar "utvandrat" till Gotland för att söka bättre villkor

Med 75 kr i årsarvode anställdes skolläraren C J Linder som föreståndare för poststationen i Fole, när den öppnades med 1874 års ingång. Arvodet höjdes till 150 kr genom poststyrelsens beslut den 23 april 1874. Kortare tid än kollegerna fick Linder fördel av detta, för hans poststation drogs in redan den 31 oktober 1876. Detta skedde på förslag av länsstyrelsen som i detta sammanhang tog ställning för att bibehålla den lika gamla poststationen Hejnum även om den flyttades till Riddare. Länsstyrelsen fann i sitt yttrande till poststyrelsen den 28 juni 1876 "något väsentligt hinder icke möta för indragning av Fole poststation" och framhöll att postföraren "ändock komme att passera invid och förbi Fole kyrka och prästgård, samt vederbörande äga rätt att avgiftsfritt anlita posten för befordrande av sina lösväskor".

Indragningen av poststationen den 31 oktober 1876 innebar en återgång till servicenivån under lantpostens tid. Den har också satt sina spår i ortstämpelkatalogens notering för frimärken stämpelade i Fole.

Vid kommunalstämman den 17 september 1876 med Fole och Lokrume församlingar behandlades den planerade indragningen av Fole poststation. Stämmans ordförande P Larsson, som var ledamot av riksdagens andra kammare, fick uppdraget att skriva till poststyrelsen i ärendet. Under remissbehandlingen inträffade det underliga, att landskansliet som den 28 juni 1876 hade uttalat sig för poststations indragning, uttalade sig för dess bibehållande efter delgivning av det mer än tre foliosidor långa protokollsutdraget från kommunalstämman. Landskansliet avslutade sitt brev den 18 november 1876 med dessa rader:

"Med avseende å vad här blivit anfört och då av den till Eder ingivna ansökningen synes att befolkningen i Fole och Lokrume socknar, vilka utgöra Fole pastorat, livligt önskar att ifrågavarande postanstalt måtte, såsom en för orten nyttig och behörlig inrättning få bibehållas, samt då det med skäl torde kunna antagas det rörelsen vid denna postanstalt efter hand skall tilltaga och sålunda lämna medel till dess uppehållande, hemställer Konungens Befallningshavande, att ifrågavarande ansökning måtte av Eder bifallas".

Poststationen var redan indragen, när landskansliet skrev detta och poststyrelsen ändrade inte sitt beslut. Vid kom-

munalstämman den 20 januari 1878 togs frågan upp på nytt. Då hade lantbrevbäring införts men den hade inte medfört någon höjd servicenivå för Foles del. Protokollsutdraget säger bl a följande:

"Som nämnde lantbrevbäring, från Duss poststation till Fole kyrka endast genomgår en enda gård utom prästgården, stå vi övriga lika lottlösa som förut."

Församlingen förband sig nu att själv bekosta gångpost mellan Duss och Fole, om poststationen återinrättades. När skollärare C J Linder framfört detta i ett brev till poststyrelsen den 5 mars 1878, fick postmästaren i Visby styrelsens uppdrag att "höra vederbörande och anmäla mot vilket lägsta arvode poststationsföreståndaretjänsten kan bliva uppehållen, och bör det kontrakt som kan komma att upprättas, gälla för 5 år".

Det lät ju hoppfullt men postmästare Lindqvists svar till poststyrelsen den 17 april medförde att förhoppningarna grusades. Han berättade nämligen att skollärare Linder, som enligt handlingarna kunde antas till föreståndare hade infunnit sig på postkontoret i Visby och anhållit

"att därest det föreslagna arvodet av 150 kr per år icke kunde honom som poststationsföreståndare beviljas, poststation icke måtte inom Fole socken på de av kommunen erbjudna villkoren inrättas av skäl, att av åskade 150 kr var avsett att Linder skulle erhålla 75 kr per år och den andra hälften tillfalla kommunen till bekostande av postföringen mellan Fole och Duss".

Poststyrelsen ansåg den 23 april 1878 att Fole sockens framställning inte borde föranleda till vidare åtgärd. En ny ansökan gjordes efter kommunalstämman den 2 maj 1886 men inte heller den ledde till något positivt resultat. Med sina två år och tio månader förblev poststationen i Fole en av de mest kortlivade på Gotland. Stämpelmässigt överträffas den bara av första perioden för poststationen i Bål (Gute) samt av Külleijhamn. Den sistnämnda poststationen kom dock att finnas i mer än 85 år med namnet Hellvi på kort avstånd från den som planerats i Külleijhamn. Om detta berättas i boken "Humlegubbar".

Follingbo

1874-01-01--1877-12-31

Med 1874 års ingång började en postföring två gånger i veckan med häst och vagn mellan Visby och Roma via Follingbo och Barlingbo. Sven Johan Johansson på Roma Kungsgård fick kontraktet som gav honom en ersättning på en krona per mil. För den poststation som samtidigt inrättades i Follingbo blev gästgivaren Lars Pettersson utsedd till föreståndare.

Med lantbrevbäringens tillkomst på Gotland vid 1878 års ingång drogs poststationen i Follingbo in och Lars Pettersson blev liksom ett 20-tal kolleger uppsagd.

Generalpostdirektör Wilhelm Roos hade vid planeringen angett alternativa förslag till lantbrevbäringsnätet i detta område och den någorlunda bestående lösningen kom först med april månads ingång 1879, då ett kontrakt började tillämpas med artilleristen C J Carlsson om lantbrevbäring på linjen Visby-Follingbo.

Garda

1874-01-01--1878-09-30

1906-10-01--1969-09-30

Från Österlings länsmansboställe en dryg mil från Hemse organiserades med 1874 års ingång en postföring med häst och vagn till Ljugarn via Garda och Alskog. Det fanns redan en postföring med en tur i veckan mellan Hemse och Ljugarn och kontraktet för den kortare delsträckan avsåg därför bara en veckotur. Det tecknades med fjärdingsmannen Oskar Hallin i Stånga. Till föreståndare för den poststation som öppnades i Garda den 1 januari 1874 antogs skolläraren Olof Niklas Olofsson. Han gjorde i december 1874 tillsammans med föreståndarna för poststationerna i När, Grötlingbo, Havdhem, Fardhem, Lojsta, Stånga och Alskog ett försök att få högre arvode utöver de 150 kr per år som medgetts genom ett beslut den 23 april 1874. Poststyrelsen ansåg att trafiken var för ringa för att motivera höjning.

Olofsson fick se sin poststation indragen den 30 september 1878 sedan den "räddats" tio månader tidigare från indragning när lantbrevbärarna började vandra på Gotland. Nu var det i stället järnvägens tillkomst som motiverade in-

dragningen. En förenad post- och järnvägsstation öppnades i Etelhem den 1 oktober 1878 och poststationen i Garda drogs in.

Nr. 4348.

TELEGRAM.

825
N° 825
App. N^o

Klass	N ^o 30	Ord	31	Inlämnadt	Wisby	den	2/7	1878	kl	4 15 e m
Tjänsteomr.										
<p>General Poststyrelsen i Sthlm Sina Befallningschefande förlägit Gardas poststation indragning och Ljugarns postens förlägit medelst Konstbrevbärare i Etelhem - Gardas - Alskog - Ljugarns stället om poststationens föreståndare i Gardas (kan med morgon dagens post afföras Postkontoret)</p> <p>1878 d. 2 juli exp. Olofsson Bil den 3937/640</p> <p>H. M. Carlsson Exp. af M. i. L. i. i. B.</p>										

Telegram behöfve användas för att i tid klara av uppsägningar inför plötsligt uppkommande möjligheter att dra in poststationer.

Den 1 oktober 1906 återinrättades poststationen i Gardas, sedan frågan varit uppe vid kommunalstämman den 5 februari 1906. Postföring med enskild diligens inrättades mellan Etelhem och Ljugarn med tre turer i veckan i vardera riktningen i samband med att poststationen i Gardas återinrättades. Garvaren Oskar Ferdinand Lundin blev föreståndare och kunde liksom flera efterträdare glädja sig åt att den nya poststationen blev en bestående anordning. Den 1 oktober 1969 kunde den effektivt ersättas med bilåkande lantbrevbäring från Ljugarn.

Gothem

För postföringen med häst och vagn från Dalhem till Gothem via Hörsne två gånger i veckan från 1874 års ingång tecknades kontrakt med Jakob Bingström med 68 öre i ersättning per mil. Han medförde posten till de nya poststationerna i Hörsne och Gothem. Postföringslinjen anknöts till den redan befintliga huvudlinjen Visby-Katthammarsvik-Ljugarn. Skolläraren Rudolf Carlsson blev föreståndare för poststationen i Gothem och fick i likhet med ett 20-tal kolleger på ön uppleva sin poststations indragning med 1877 års utgång. Han blev själv utsedd till kommunombud, en av postverket oavlönad uppgift för förmedling av post mellan lantbrevbäraren och dem som denne inte kom i kontakt med under sin vandring. Carlsson åtog sig också att från lantbrevbäraren "emottaga försändelser, adresserade till personer inom Norrlanda socken". Där skulle så småningom inrättas en poststation, som också kom att höra till de kortlivade.

Lantbrevbärningen var i stort sett bara en något utökad form av postföring, utökad genom att lantbrevbäraren också förmedlade rekommenderade brev och paket med viktbe-grän-sning. Det var inte tal om avstickare från färdvägen. Enligt länsmannens uppgift till landskansliet skulle lantbrevbäraren på sin färd från Hejnums poststation i Riddare bara besöka prästgårdarna i Hejnum, Källunge och Gothem. Dit fick man vända sig i postärenden förutom till skolan i Gothem.

Det hela tycktes mer eller mindre vara en återgång till systemet under lantpostens tid och naturligtvis gjorde man snart nog ett allvarligt försök i Gothem att få poststationen åter. Det lyckades och redan den 1 juli 1882 öppnades en poststation på nytt, nu med Petter Berndt Wilhelm Hansén som föreståndare. Han efterträddes 1896 av Victor Theodor Carlsson. Poststationens andra period blev ingalunda kortlivad och ända till utgången av januari 1971 fick den bestå. Dess sista ordinarie föreståndare Hilma Nilsson var på plats från 1933 men vid nedläggningstillfallet var hon pensionerad sedan fyra månader med Ing-Gun Jakobsson som vikarie.

Grötlingbo

På den redan befintliga postlinjen mellan Hemse och Burgsvik inrättades den 1 januari 1874 en poststation i Grötlingbo med skolläraren Christian Johan Söderberg som föreståndare. Vid sammanträden den 15 och 17 september 1877 med landshövdingen, landssekreteraren och postmästaren i Visby kom man i huvudsak överens om hur postnätet skulle organiseras från följande års ingång, när lantbrevbärning introducerades. Någon lantbrevbärning till Grötlingbo föreslogs inte, trots att poststationen skulle dras in. Söderberg fick lämna sin befattning med årets utgång och socknen ordnade sin fortsatta postservice på så sätt att fjärdingsmannen J P Hamberg två gånger i veckan befordrade post till och från Havdhems poststation samt sålde 12-öres frimärken, d v s den valör som gällde för inrikes brev av första viktsatsen. Församlingsborna bidrog till Hambergs avlöning med 30 kr om året. Efter tio år upphörde denna form av postservice genom att man i stället fick anlita en postväska från Havdhem som forslades med postskjutsen mellan Hemse och Burgsvik. Handlanden Ch. Malklam blev då motsvarigheten till ett kommunombud.

Ett försök av kommunalstämman i samband härmed att få poststationen i Grötlingbo åter misslyckades och först 20 år senare lyckades man nå en sådan förbättring, då Karl Nilsson blev föreståndare för den från den 1 oktober 1908 återinrättade poststationen. Den kunde vid detta tillfälle inte förenas med den samtidigt öppnade anhaltsstationen vid bandelen Havdhem-Burgsvik. Ett försök fem år tidigare att få en poststation i Grötlingbo hade strandat genom avstyrkan i en fyra foliosidor lång skrivelse den 28 maj 1903 av postmästare Carl Myrsten i Hemse. Den år 1908 återinrättade poststationen fick bestå till september månads utgång 1960.

Guldrupe

1874-01-01--1877-12-31

För gångpostföreling två gånger i veckan från Wänge till Guldrupe från 1874 års ingång tecknades kontrakt med arbetskarlen Carl Johan Carlsson. Hans ersättning blev 24 öre för varje tur. Till föreståndare för den samtidigt inrättade poststationen i Guldrupe antogs komminister D Nystedt. Hans årsarvode på 50 kr höjdes till 150 kr genom poststyrelsens generella beslut den 23 april 1874.

Från 1878 års ingång inrättades lantbrevbäring med en tur i veckan från Sjonhem till Wänge över Guldrupe och sagan var all för poststationen i Guldrupe. Kommunalstämmans ordförande Nils Larsson fick såsom kommunombud förmedla kontakten mellan sockenborna och lantbrevbäraren, Richard Jacobsson i Hågvalds. Guldrupe återkom aldrig i postanstaltsförteckningen.

Hangvar

1874-01-01--1877-12-31

1937-03-01--1961-10-31

Kyrkoherden M Karleson utsågs till föreståndare för poststationen i Hangvar, som öppnades den 1 januari 1874. Posten befordrades dit via en nyinrättad linje från Lärbro vid den redan befintliga postlinjen Visby-Slite-Fårösund. För transporten på den nya sidolinjen Lärbro-Kappelshamn-Hangvar tecknades kontrakt med fjärdingsmannen H O Söderström, avseende postföreling med häst och vagn två gånger i veckan. Hans ersättning blev 115 kronor för år räknat.

Kyrkoherde Karleson sade i ett brev till poststyrelsen den 23 september 1876 upp kontraktet avseende skötseln av poststationen i Hangvar "i anseende till hög ålder och trägna ämbetsgörömål". Ny föreståndare blev folkskollärare Mårten Ihre. En ansökan från postförare Söderström att bli Karlesons efterträdare föranledde inte någon åtgärd.

*I anseende till hög ålder och trägna ämbetsgörömål
för undertecknad härmed lät inom församlingen till två gånger
ersätta uppdragen till emellan Kongl. Generalpoststyrelsen
och undertecknad den 23 april 1874 afslutade kontrakt förande
den af mig ifrån 1873 års början beströdda befattningen som
föreståndare för poststationen i Hangvar. Mårten Ihre
hög af mig i denna församling till min efterträdare folkskolläraren
i Hangvar Mårten Ihre, som är en af de förnämde personerna
från vilka ansökningar till den underlydda tjänsten medföljer.
Hangvar den 23 September
1876.*

*Med djupa vördnadstekningar
M. Karleson*

Mårten Ihre fick uppleva poststationens indragning med 1877 års utgång. Ersättningsanordningen blev en gående lantbrevbäring från Kappelshamn med en tur i veckan i förening med ett kommunombud. Till den sistnämnda uppgiften utsågs fanjunkaren J N Smith vid Suderbys utan avlöning från postverket och som lantbrevbärare anställdes Hans Larsson i Sneckars. Hans ersättning beräknades efter 70 öre per mil.

Hangvar skulle återkomma som poststation den 1 mars 1937, omkring 60 år efter dess första indragning. Dess andra period blev av längre varaktighet, nämligen till och med oktober 1961. Ett försök efter kommunalstämman redan den 23 december 1899 att återfå poststationen misslyckades, sedan postmästare O Sekt i Visby i sitt yttrande den 15 februari 1900 inte ansett sig kunna tillstyrka framställningen.

I den nordliga grannsocknen Hall gjorde man år 1883 förgäves ett försök att få en egen poststation. Det var då skolläraren, kyrkvärden, ordföranden i kommunalnämnden och en sexman som gjorde sig till tolkar för socknens missnöje i ett brev till poststyrelsen den 4 december 1883. De

tyckte att det var orättvist att socknen själv fick bekosta brevbäringen från Kappelshamn till skolhuset vid Halls kyrka.

Pastoratets fjärdingsman bodde i Hall och till honom kom det mycket ämbetsbrev. Ibland fick han dem för sent, eftersom den av socknen bekostade posthämtningen bara ägde rum på lördagar. Man gjorde nu anspråk på ersättning från postverket med 10 kr per år om socknen fortsatt skulle svara för posthämtningen. Det tyckte poststationsföreståndaren och handlanden Fritz Albert Kahl i Kappelshamn var skäligt och tillstyrkte ansökan.

Postmästare Frans Oskar Wallander i Visby hade en annan uppfattning. Han tyckte att den obetydliga socknen på 5-6 mantal med omkring 250 personer hade så ringa korrespondens att den skulle klara sin postgång själv. Poststyrelsen beslöt att inte låta framställningen "vinna avseende".

1874-01-01--1878-12-31

Hejnum

Boken "Humlegubbar" ägnar ett särskilt kapitel åt poststationen i Hejnum. Den blev ett år äldre än flertalet av de poststationer som drogs in när lantbrevbäring infördes på Gotland med 1878 års ingång men räknas ändå till de kortlivade. Till tjänst för dem som inte läser kapitlet i "Humlegubbar" lämnas här en kort sammanfattning. Poststationen placerades vid tillkomsten den 1 januari 1874 i Graute men flyttades den 12 september 1876 till Riddare. Länsmannen Bernhard Bolin var dess föreståndare. På grund av landskansliets starka agerande fick poststationen vara kvar trots att den lika lätt som på andra håll kunde ersättas med lantbrevbäring. Men när länsmannen själv sade upp sitt kontrakt om att sköta den, förföll länsstyrelsens skäl att den skulle behållas och den drogs in med 1878 års utgång.

Hörsne

1874-01-01--1877-12-31

Till den redan befintliga postlinjen mellan Visby och Ljugarn via omvägen över Katthammarsvik anknöts med 1874 års ingång en sidolinje från Dalhem till Hörsne och Gothem varvid nya poststationer inrättades i Endre, Dalhem, Hörsne, Gothem och Kräklingbo "i närheten av kyrkorna" som det stod i landskansliets förslag den 17 maj 1873. För postföring på sträckan Dalhem-Hörsne-Gothem fick Jakob Bingström svara och till föreståndare för poststationen i Hörsne antogs kyrkoherden C J A Kahl. Han fick fyra år senare uppleva poststationens indragning. Han blev själv utsedd till kommunombud, när lantbrevbäring med två turer i veckan inrättades på den en god halvmil långa sträckan från Dalhem med 1878 års ingång.

1874-01-01--1874-03-31

Namn Helvi 1874-04-01--1960-10-31

(Hellvi)

Kylleijhamn

Datumstämpeln med namnet Kylleijhamn torde ha använts under de tre första månaderna av år 1874 men troligen inte i den för poststationen ursprungligen avsedda lokalen utan hos handlanden Herman Nyberg vid Stengrinda i Helvi. Han vikarierade för den utsedde poststationsföreståndaren, tullinspektorn S H Lillja, som avled innan han hunnit tillträda. Om detta berättas i ett särskilt kapitel i boken "Humlegubbar". Frimärken som blivit stämplade med gravyren KYLLEIJHAMN är ytterst sällsynta. Ett fåtal äkta är kända. Ett exemplar finns på Postmuseum.

Källunge

1874-01-01--1877-12-31

1882-07-01--1972-10-31

Från den nyöppnade poststationen Duss i Bro socken vid den redan befintliga postlinjen mellan Visby och Fårösund inrättades med 1874 års början en sidolinje till Fole, Hejnum och Källunge. På den 2 3/4 mil långa sträckan befordrades posten med häst och vagn två gånger i veckan enligt avtal med Mårten Nyberg i Upphuse. Kontraktet gav honom 74 öre per mil.

I Källunge antogs förre lantbrukaren C Elfvius till föreståndare för den nya poststationen som också öppnades med 1874 års ingång. Han blev uppsagd i likhet med ett 20-tal kolleger på Gotland till 1877 års utgång och poststationen ersattes med lantbrevbärning i kombination med kommunombud. Till sådant utsågs fröken Elisabeth Flodenberg i Källunge prästgård. Postgången hade sedan 1874 hunnit ändras och matarlinjen till Källunge gick nu från Tingstäde via Hejnum och Fole. Denna upphörde och bland nytillkommande lantbrevbärningar gick den ena (under ett års tid) från Hejnum över Källunge till Gothem, vars poststation också drogs in den 31 december 1877. På den långa brevbäringslinjen anställdes arbetskarlen Gustaf Jonsson från Graute på förslag av kronolänsmannen och poststationsföreståndaren Bernhard Bolin i Hejnum.

Det nya postnätet visade sig svårhanterligt. En tillfällig ändring gjordes på linjen till Gothem i anslutning till att poststationen i Hejnum drogs in den 31 december 1878 och en mera genomgripande förändring genomfördes den 1 juli 1882, då poststationerna i Källunge och Gothem blev inrättade på nytt i samband med att Bäls poststation drogs in. Den korta inledningsperioden för poststationen i Källunge avlöstes sålunda redan efter 4,5 år av en period på hela 90 år. Poststationen drogs in andra gången den 31 oktober 1972, sedan den hunnit vara på flera platser, även i järnvägsstationen.

Vid återinrättandet den 1 juli 1882 blev klockaren J Nyman föreståndare, följd 1884 av hemmansägaren Olof Fredrik Wigström. Den förste föreståndaren vid poststationens flyttning till järnvägsstationen den 25 maj 1902 var banvakten Karl Birger Nyström. Maria Lindahl var den sista ordinarie föreståndaren med Maj-Britt Wahnström som vikarie när poststationen drogs in.

Lau

1950-04-01--1960-09-30

Över Garda expedierades posten till postombudet i Lau under tiden 16 maj 1947 - 31 mars 1950. Postombudet byttes ut mot en poststation med ortens namn den 1 april 1950. Poststationen i Lau kan också räknas till de kortlivade även om dess period infallit i "modern tid". Den drogs in med oktober månads ingång 1960, då lantbrevbäringsnätet effektiviserades. Svea Pettersson var ansvarig för postombudet. När detta organiserades om till en poststation den 1 april 1950 blev hennes dotter Ingrid Thorén föreståndare. Hon blev lantbrevbärare i samband med poststationens indragning, först med utgång från Garda och i oktober 1969 med utgång från Ljugarn, då poststationen i Garda drogs in för andra gången.

1874-01-01--1877-12-31

Löjsta

I Löjsta vid södra delen av postlinjen mellan Visby och Hemse blev komminister J N Carlström föreståndare för den poststation som öppnades den 1 januari 1874. Poststationen visade sig vara olönsam och drogs in med 1877 års utgång. Ersättningen blev en lantbrevbärning från Hemse över Linde i förening med kommunombudet. Till denna, från postverket oavlönade uppgift, utsågs Carlström själv.

I de flesta handlingarna användes beteckningen Lojsta men datumstämpeln fick gravyren LÖJSTA.

Vid kommunalstämman med **Linde** den 29 december 1905 fick folkskolläraren Hugo Rosén uppdrag "att till generalpoststyrelsen ingå med ansökan om upprättande av poststation i Linde." Redan följande dag skrev han sitt brev men fick under remissbehandlingen inte något stöd av kronolänsmannen och inte heller av postmästaren i Hemse. Poststyrelsen fann vid föredragningen den 4 maj 1906 att framställningen inte borde bifallas.

Martebo

1874-01-01--1877-12-31

1899-11-29--1960-08-31

Från den nyöppnade poststationen med namnet Duss i Bro socken inrättades med 1874 års ingång en postföring med häst och vagn till Stenkyrka via Väskinde, Lummelunda och Martebo. Sergeanten P Klintberg kontrakterades att genomföra postforslingen med en ersättning av en krona per mil. Vid den samtidigt etablerade poststationen i Martebo blev skolläraren Robert Bolin föreståndare med 75 kr i årsarvode. Genom poststyrelsens beslut den 23 april 1874 fördubblades ersättningen, något som Bolin hade glädje av till 1877 års slut. Då drogs poststationen in samtidigt som postföringslinjen ersattes av lantbrevbäringen Tingstäde-Stenkyrka-Martebo-Tingstäde. Robert Bolin fick nu ikläda sig skepnaden som oavlönat kommunombud för att förmedla sockenbornas kontakter med lantbrevbäraren, Otto Viktor Wallin från Lundbjers i Lummelunda.

Med järnvägens tillkomst fick Martebo åter en poststation den 29 november 1899. Den låg i stationshuset och för postservicen ansvarade stinsen Olof Petter Pettersson. Den nya poststationen fick med skiftande öden bestå i sex decennier och avvecklades den 31 augusti 1960.

1874-01-01--1877-12-31

Mästerby

Under de fyra år som poststationen i Mästerby existerade, hann den ledas av fyra olika ordinarie föreståndare. Fjärdingsmannen Johan Oscar Taflén bar från 1874 års början posten två gånger i veckan från Sanda till Fjäle komministerboställe i Mästerby, där komministern L Bohlin hade utsetts till poststationsföreståndare med 50 kr i årsarvode. Han tröttnade snart och skrev redan den 28 januari 1874 till poststyrelsen att han utan ansökan fått befattningen, "okunnig om därmed förenade göromål och tidspillan, emedan instruktionen då ej var att tillgå". Nu ville han befrias från göromålen, särskilt som han behövde tid för att förbereda sin flyttning den 1 maj till Levide. Poststyrelsen accepterade och antog på hans förslag skolläraren Johan Lindblom till ny föreståndare. Denne fick årsarvode höjt

till 150 kr på grund av ett generellt beslut av poststyrelsen den 23 april 1874. Han avled den 10 augusti 1876, varvid skolläraren O N Lindgren tillsattes som vikarie och enligt poststyrelsens beslut den 13 oktober 1876 som ordinarie. Redan den 27 december 1876 begärde han sitt entledigande. Nu föranstaltade poststyrelsen om undersökning av möjligheterna att genast dra in poststationen. Landskansliet motsatte sig emellertid detta i ett brev den 2 februari 1877 och medverkade till att årsarvodet för poststationen sänktes till 75 kronor. För denna summa övertog nu skolläraren Johan Nyström poststationen, blott för att uppleva dess indragning den 31 december 1877.

KONGL. GENERALPOSTSTYRELSENS 1877. CIRKULÄR. N^R XII.

88.

Kungörelse,

angående poststationens i Lofvened öppnande samt åtskilliga poststationers indragning.

Den 1 januari nästinstundande år kommer poststation att öppnas vid Lofveneds station å jernvägslinien Lidköping—Håkantorp.

Deremot skola vid denna månads utgång indragas de nuvarande poststationerna:

Faringe, i Stockholms län,
Öja, i Södermanlands län,
Löt, Ölands-Egby och Bredsättra i Kalmar län,
Hangvar, Stenkyrka, Martebo, Källunge, Gothem, Hørsne, Follingbo, Barlingbo, Endre, Gotlands-Wänge, Guldrupe, Wall, Atlingbo, Mästerby, Ejsta, Lejsta, Fardhem, När, Alskog och Grötlingbo, alla i Gotlands län,
Biskopsberg, Torhamn, Tjurkö, Sturkö, Hasslö, Aspö, Hjortsberga, Hala-hult, Hokadal, Gammalstorp och Hasselstad, i Blekinge län,
Kyrkheddinge, i Malmöhus län,
Hellingsjö, i Elfsborgs län,
Mellby, i Skaraborgs län,
Ingerdsby, i Wermlands län, samt
Öratjern, i Gefleborgs län. Stockholm, af Kongl. Generalpoststyrelsen, den 24 december 1877.

WILHELM ROOS.

1899-04-01--1903-09-30

Norrlanda

Ehuru inte alls tillkommen på grund av kronobrevbäringens upphörande kan vi räkna poststationen i Norrlanda som en av Gotlands mera kortlivade. Den fanns under 4,5 år och inrättades den 1 april 1899 efter en framställning på grund av ett beslut vid kommunalstämman den 27 december 1898. Anspråken var låga. Kommunen erbjöd sig att hålla en poststation, om dess föreståndare ersattes med 50 kr om året av postmedel och kyrkoherde G H Tilén förband sig att utan ersättning låta besörja transport en gång i veckan (söndagar) från och till poststationen i Gothem. En dag i veckan fullgjordes posttransporten av den tidigare kontrakterade lantbrevbäraren.

Folkskollärare Eric Östman blev föreståndare. Tillkomsten av järnvägspoststationen i Hesselby i förening med en samtidig framställning från Ganthems socken om en egen poststation föranledde poststyrelsen att göra en översyn av postförhållandena. Den ledde till beslutet att säga upp kontrakten med Eric Östman och Gustaf Herman Tilén, ävensom det sedan 1901 gällande kontraktet med Johan Alfred Ganström om lantbrevbäring på linjen Gothem-Norrlanda. Det innebar att poststationen i Norrlanda drogs in den 30 september 1903.

I detta sammanhang bör något utrymme ägnas åt önskemålen från invånarna i **Ganthem** att få en egen poststation. De togs upp vid en extra kommunalstämma den 6 april 1902. En kommitté på fem personer från Gardese, Tomare, Godrings och Båtels utsågs att göra upp ett förslag. Detta granskades av en ny extra kommunalstämma den 4 maj 1902, gillades och marknadsfördes hos poststyrelsen genom ett mer än tre foliosidor långt brev, daterat den 27 juni 1902.

Då hade tågtrafiken redan startat på bandelen Slite - Roma. Mellan de båda orterna hade förenade post- och järnvägsstationer öppnats i Bäl, Källunge och Hesselby. Ny var den i Hesselby, medan lantpoststationen i Källunge flyttades till järnvägen. Posten i Källunge hade sålunda efter några års törnrosasömn återinrättats den 1 juli 1882 när den blott 2½ år gamla poststationen i Bäl drogs in. Men även Bäl-borna välsignades åter med en egen poststation när tågen började gå.

Närheten från Ganthem till järnvägsstationen i Hesselby tände sockenbornas förhoppningar om en egen poststation. Efter en lång motivering och med erbjudande att hålla en poststation för 60 kr om året och ansvara för postföring mellan Hesselby och Ganthem för samma ersättning begärdes, att Kungl.Generalpoststyrelsen måtte låta upprätta en poststation vid Ganthems kyrka under namn av Ganthems poststation med post 2 gånger i veckan helst tisdag och lördag; att för detta ändamål posten till Ganthem toges över Hesselby; att för samma ändamål anställes ett postbud som bär posten emellan Hesselby och Ganthem."

Samtidigt med detta ärende fick poststyrelsen ta ställning till en framställning från Norrlanda socken om att transporten till dess poststation skulle utgå från Hesselby i stället för Gothem. Östra distriktets postinspektion framförde i en redovisning den 14 maj 1903 att de "av Ganthems och Norrlanda kommuner uttalade önskemål lämpligast uppfyllas därigenom, att lantbrevbäring anordnas å linjen Hesselby poststation-Ganthems kyrka-Norrlanda skolhus och att i sammanhang därmed indragas poststationen i Norrlanda samt lantbrevbäringen å linjen Gothem-Norrlanda. Såväl kronofogden i orten som postmästaren i Visby ha tillstyrkt en dylik anordning. Ingendera har däremot kunnat förorda inrättande av en poststation i Ganthem. Beträffande särskilt indragning av poststationen i Norrlanda har bemälda kronofogde förklarat sig icke kunna finna några egentligen mera talande skäl för poststationens i fråga bibehållande."

Så grusades förhoppningarna om en poststation i Ganthem samtidigt som poststationen i Norrlanda upphörde.

794, II.						
Gothem—Norrlanda.						
(Vintern.)						
(Från den 1 april 1899.)						
—	7,30	1,1	Gothems poststation (Magnuse)	} S.	O. 9,30	—
—	4,0				} S. 12,30	—
9,30	—	} S.	Norrlanda poststation (skolhus)	} S.	O. —	7,0
6,30	—				T. —	10,30
(Sommarn.)						
—	7,30	1,1	Gothems poststation (Magnuse)	} S.	T. 9,30	—
—	4,30				} S. 12,30	—
9,30	—	} S.	Norrlanda poststation (skolhus)	} S.	T. —	7,15
6,45	—				T. —	10,30
Postföringen å linjen ombesörjes af lantbrevbärare; söndagarna utan kostnad för Postverket.						

Vid kronobrevbäringens upphörande på Gotland inrättades en postlinje från Hemse till När via Österlings länsmansbo-ställe och Burs. Lars Lindahl i Burs fick kontrakt om att befordra posten med en ersättning av 50 öre per mil. Till föreståndare för poststationen i När, som öppnades med 1874 års ingång, antogs skolläraren Carl Henrik Gahnström med 75 kr i årsarvode. Det höjdes till 150 kr genom poststyrelsens generella beslut den 23 april 1874. Gahnström ville liksom kollegerna i Grötlingbo, Havdhem, Fardhem, Løjsta, Stånga, Garda och Alskog ha ännu mera på grund av nattjänst. Detta avslogs av poststyrelsen den 5 februari 1875 och Gahnström fick hålla till godo med 150 kr om året till och med 1877. Hans poststation drogs in den 31 december 1877 och fanjunkaren J Romdahl, som bodde vid prästgården, blev sockenbornas förmedlande länk med lantbrevbäraren, fjärdingsman Karl Olofsson i Burs. På vandringen mellan Stånga och När via Burs gjorde han inte några avstickare från den fastslagna rutten utan besökte bara pastorerna i Burs och När samt kronolänsmannen Svallingson.

Mot beslutet att byta ut poststationen i När mot lantbrevbäring vände sig kyrkoherden Carl Norrby, fyrmästaren J A Engeström och handlanden J M Munthe m fl i ett brev till poststyrelsen den 13 december 1877. Poststyrelsen var kallsinnig och ansåg vid föredragning den 21 december 1877 utan att ens remissbehandla ärendet, att det inte borde föranleda vidare åtgärd. Något av motiven för önskemålen att behålla poststationen citeras här:

"När pastorat är näst Lärbro det största och folkrikaste på Gotland. Den post som härifrån avgår är ock troligen större än i någon annan socken med undantag måhända av de socknar där större lanthamnar finnas. Även den hit ankommande posten är jämförelsevis ganska betydlig. Också hava vi erhållit upplysning därom, att inkomsterna av vår postexpedition mer än betäcka kostnaderna för densamma".

Poststationen skulle återuppstå drygt sex år senare och blev sedan bestående till den 14 oktober 1967. Skälet för denna framgång kunde man kanske ana redan i decemberprotesten 1877. Framställningen från företrädare för socknen genom ett brev till poststyrelsen den 11 augusti 1883 mötte dock på motstånd från bland andra poststationsförestån-

daren i Stånga och postmästaren i Visby. Den förstnämnde menade att När-borna mycket väl kunde hämta sina värdebrev och postanvisningar i Stånga "dit de dagligen hava trafik till följd av att det är närmaste järnvägsstationen och de således hava sina affärer där". Länsstyrelsens uttalande i positiv riktning vände emellertid vinden och postmästare Wallander kunde den 22 mars 1884 överlämna en ansökan från änkefru Charlotta Husander om att bli poststationsföreståndare. Hon hade efterträtt fanjunkare Romdahl som kommunombud och rekommenderades av kyrkoherde Kalström. Han skrev bl a, att "hon mera än någon annan är i behov av den inkomst som genom ifrågavarande befattning kan erhållas".

Ett tidigare försök efter kommunalstämman den 31 december 1881 att återfå poststationen med stöd av önskemål från Lau socken hade vid poststyrelsens föredragning den 3 april 1882 inte ansetts föranleda avseende.

*Utdrag ur protokoll hållet vid
Allmänna Ordensans Kommunaltämman
i När Säckentugan den 31 December 1881.*

§4.

*Den af flere Kommunens medlemmar uttalade önskan
att poststation måtte genom Kongl postverkets förmån
äta blifva öppnad härstädes, samt därom skiljgen
kunde tänkas stämmanns allmänna bifall; och under
dessa kommunövade, att i förening med ombud i Lau
uppgjöra förslag och planer för återkomsten af post-
station i När, Kapten G. Andersson, Handl E.
Kroketek, Thau. O. O. Nordström och under tecknad
O. Pettersson.*

*It och dag som ofru
O. Pettersson
St. Prof.*

Sjönhem

1874-01-01--1878-10-31

Namn Sjonhem från 1876-04-29

För befordran av post till fem pastorat inom Gotlands Norra härad som förlorade sin fem decennier gamla distributionsform genom kronobrevbäringens upphörande inrättades en ny åkande post med 1874 års ingång från Visby till Follingbo, Barlingbo och Roma. Från Roma inrättades en sidopostföring till Vänge via Sjönhem enligt ett kontrakt med skolmästaren Nils Carlquist. Denne fick med en ersättning av 61 öre per mil ansvara för postföring två gånger i veckan med häst och vagn på denna linje. Med 50 kr i årersättning antogs mamsell Terese Collberg till föreståndare för den poststation som samtidigt inrättades i Sjönhem. Hon fick arvudet höjt till 150 kr genom poststyrelsens beslut den 23 april 1874 men fick uppleva poststationens indragning den 31 oktober 1878. Från den 29 april 1876 hade poststationens namn ändrats till SJONHEM.

Vid indragningen av poststationen blev församlingsborna hänvisade till Roma poststation för sina postärenden. Bara två månader efter indragningen behandlades den förändrade situationen vid kommunalstämman den 29 december 1878. Man enades om att begära lantbrevbäring från Roma. Sedan ärendet remitterats till postmästaren i Visby för yttrande, beslöt poststyrelsen att någon annan ändring inte skulle göras än att posten från Katthammarsvik skulle befordras över Sjonhems prästgård. Genom en lösväska kunde församlingsborna ordna sin postutväxling utan att besöka Roma.

Stenkyrka

1874-01-01--1877-12-31

Vid Duss i Bro socken utmed den gamla postlinjen Visby-Fårösund inrättades med 1874 års ingång en poststation med sidolinjer för postföring till alla socknar som samtidigt fick nya poststationer. En av de nya linjerna gick via Väskinde, Lummelunda och Martebo till Stenkyrka med sergenter P Klintberg som entreprenör med en hel krona per mil i ersättning. I Stenkyrka fick kyrkoherde Carl Reuser uppdraget som poststationsföreståndare. Som så många kolleger på Gotland fick han uppleva poststationens indragning med

1877 års utgång. Själv blev han då ett av postverket oavlönat kommunombud som länk mellan sockenborna och Otto Viktor Wallin från Lundbjers i Lummelunda, som antogs till lantbrevbärare på linjen Tingstäde-Stenkyrka-Martebo.

Drygt tolv år senare skulle poststationen i Stenkyrka återinrättas, nu åter med kyrkoherde Reuser som föreståndare den 1 april 1890. Han avlöstes med 1895 års ingång av lantbruksbokhållaren Axel Fredrik Reuser. Innan poststationen drogs in på nytt den 31 augusti 1960, var den i händerna på ganska många olika föreståndare på skilda platser. Särskilt täta var bytena efter Reuser-perioden: den 1 april 1899 fjärdingsman Olof Johan Alfred Olofsson, den 1 september 1899 hemmansägaren Olof Petter Anton Söderlund, den 1 januari 1905 fröken Ebba Amanda Josefina Söderlund och ett år senare fjärdingsman Carl Oskar Knut Lindgren.

Utän att det var det verkliga skälet för att poststationen återinrättades den 1 april 1890 skall här som ett kuriosum nämnas ett exempel på hur man kunde argumentera. Fyrtjänstemannen Orion Öberg i Stenkyrka skrev bl a följande till poststyrelsen den 2 april 1889:

"Vidare är allmänhetens säkerhet beträffande avgående värdepost alltför otillfredsställande. Om man exempelvis hos kommunombudet, som avlämnar och mottager post, på aftnarna före postens avgång avlämnar ett värdebrev och nämnda ombuds hus brinner utan att posten kan räddas, lider värdepostavsändaren oberäknelig förlust, då ju ej värdeposten kommit till någon postanstalt, och således inlämningskvitto helt och hållet saknas".

Wall

1874-01-01--1877-12-31

Skolläraren Hans Oscar Norrby blev föreståndare för poststationen i Wall, öppnad den 1 januari 1874. Den postgång mellan Stenkumla och Atlingbo, genom vilken han fick postväskan, ersattes med 1878 års ingång av lantbrevbäring i en ringlinje Eskelhem-Mästerby-Atlingbo-Wall-Eskelhem och poststationen i Wall blev indragen. Norrby blev utsedd till kommunombud som förmedlande länk mellan sockenborna och lantbrevbäraren.

